

'Blue Movie' (1971) van Wim Verstappen. FOTO EYE FILMMEUSEM

tief. Vrijheid, zei hij, is de afwezigheid van alle hindernissen. Dat idee is door het Westen met zijn liberale kapitalisme omarmd."

Volgens Rood is de onafhankelijkheid die dat systeem heeft gerealiseerd te individualistisch. "Het is een vrijheid-blijheid die de noodzaak van een gemeenschap uit het oog heeft verloren. Die egoïstisch is. Het gaat alleen nog om mijn vrijheid. Alsof je echt vrij kunt zijn zonder rekening te houden met anderen."

Dat klinkt tamelijk abstract.

"Laat ik dan even teruggrijpen naar de man die aan de wieg van dat liberale denken stond, John Stuart Mill. Voor hem is vrijheid altijd gekoppeld aan de gemeenschap. Vrijheid wordt beperkt door het beginsel dat ze geen schade mag aanrichten aan anderen. Ook de vrijheid van meningsuiting, die hij hoog aansloeg.

"Opinie' is vrij zolang ze geen schade aanricht of daartoe oproept, vond Mill. Je mag een minister wel voor dom uitmaken in een boek, maar als je datzelfde roept voor haar deur en zo een menigte ophitst, ga je over de grens. Vrijheid, ook de vrijheid van meningsuiting, is dus niet absoluut."

Dit zijn algemene, filosofische ideeën over de politiek. Hoe portretteert film vrijheid?

"In eerste instantie zijn films compleet op de hand van vrijheid. Als je een film ziet over een gevangene, denk je meteen: die moet vrij! Dat is bijna iets lichamelijks. Of het nu een verzetsman is of een minder sympathieke held achter de tralies, zoals *Papillon* – laat hem ontsnappen! (*Papillon* is de verfilming uit 1973 van boek van Henri Charrière, red.). Dat is een soort filmwet. Tralies moeten weg, net als beperkingen. Dat gevoel is diepgeworteld."

Nederlandse films gaan vaak over seksuele vrijheid.

"De Grote Vrijheid, ja. Daar leeft een film als *Blue Movie* (1971) van. Die trok door het vele bloot in Nederland massa's publiek. In die film gaat het niet meer alleen om het veroveren van die vrijheid, maar ook

om het vervolg: 'wat doe je er mee?'" De film van Wim Verstappen gaat over een ex-bajesklant (Hugo Metsers) die in een nieuwbouwflat opnieuw begint en zich, losgerukt uit de burgerlijke conventies, allerlei erotische uitpattingen permitteert. Aan het slot komt de 'omslag'. Rood: "De hoofdpersoon die zich aan bandeloosheid heeft overgegeven, wordt verliefd. En juist dan krijgt ie hem niet meer omhoog. Dat is hier de kritische moraal: al die vrijheid maakt niet echt gelukkig. Die moraal komt pas nadat je eerst veel vrije seks hebt gezien. Dat is het hypocriete van *Blue Movie*."

In *Hemel* (2012) van Sacha Polak is het perspectief gekanteld: de hoofdpersoon is nu een jonge vrouw, die al even onbekommerd het ene na het andere bed in duikt. Rood: "Ze is vrijgevochten en provocerend. Toch vindt ze bij al die mannen niet wat ze zoekt, rust, die heeft ze alleen bij haar alleenstaande vader. En als die een nieuwe vriendin krijgt, raakt ze in paniek. Ze staat in de dakgoot

klaar om te springen. De film begint heel aantrekkelijk, met zo'n rondfladderende jonge vrouw, maar gelukkig wordt ze er niet van. Ze heeft kennelijk iets anders nodig. Ze heeft durf en de pil, maar al die vrijheid is niet genoeg. Is dit dan alles? Niet dus. Ze snakt naar verbinding."

In de filosofie draaide het om grote sociale verbanden, in deze films meer om persoonlijke relaties. Is dat het verschil?

"Ja, maar bij deze vraag zie je ook dat film en filosofie aardig gelijk op lopen. Beide zeggen eigenlijk: met alleen maar onbelemmerde vrijheid gaat het toch niet goed.

"In de maatschappij zie je dat we onafhankelijk zijn. In de persoonlijke sfeer ook. Maar hoe onafhankelijk zijn we als we ons niets hoeven aan te trekken van anderen? En dat is nog maar deel één van de vrijheid. En hoe gaan we deel twee, de zelfbestemming, invullen? Zonder rekening te houden met de rest?"

Zijn er ook films waarin dat ideaal van een vrijheid in gebondenheid is te zien?

"Nou..... dat zou een utopische film moeten zijn. Je hebt wel Amerikaanse films die het proberen, maar dan wordt het Disney-achtig. Als je als filmmaker gaat laten zien hoe het moet, dan gaat het publiek zuchten en steunen", zegt Rood met een bedenkelijke frons. "De ontsporing, bijvoorbeeld van een vrijheidsideaal, is leuker om naar te kijken."

Terug naar de vraag: hoeveel vrijheid hebben we nodig?

"Juist zoveel dat we anderen geen schade toebrengen. Ik denk dat we vooral een andere vrijheid moeten zoeken. De vrijheid waar we nu op dansen, werpt ons op onszelf terug. De band met gelijkheid, met vrijheid voor iedereen, en met solidariteit, is verbroken. We hebben ons te veel gericht naar Berlin, we zijn doorgeschoten met de veronachtzaming van het collectief. Zowel politiek gezien als in relaties. Hadden we maar wat meer geluisterd naar Mill, dan hadden we er sociaal gezien beter voorgestaan. En waren we niet alleen aan onszelf overgeleverd."

Als je een film ziet over een gevangene denk je meteen: die moet vrij

Jurriën Rood

